

Iva Balgač, Ministarstvo unutarnjih poslova, Hrvatska, ibalgac@mup.hr

CILJANI PRISTUP U POLICIJSKOM OBRAZOVANJU O RODNIM I MANJINSKIM PITANJIMA

Sažetak

Policijsko obrazovanje u Republici Hrvatskoj ima dugogodišnju tradiciju koja seže u 60-e i 70-e godine prošlog stoljeća. Sve policijsko obrazovanje, od temeljnog i visokoškolskog do cjeloživotnog obrazovanja, provodi se na Policijskoj akademiji koja je jedina i jedinstvena institucija nadležna za ovu vrstu obrazovanja. Od svojeg osnutka do danas Policijska akademija prošla je niz reformskih i reorganizacijskih promjena s ciljem postizanja najviših obrazovnih standarda i zadovoljavanja potreba policijskog sustava, ali i praćenja društvenih promjena. U policijskom obrazovanju posebna pozornost posvećuje se prepoznavanju važnosti primjerenog i zakonitog postupanja prema najosjetljivijim skupinama društva i poštovanju ljudskih prava od strane policijskih službenika. Kako bi se obrazovanje budućih policijskih službenika provelo što preciznije, odnosno usmjerilo na područja koja se procjenjuju kritičnima, provedeno je istraživanje o stavovima polaznika Programa obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka o rodnim i manjinskim pitanjima. Cilj je istraživanja ispitati stavove polaznika programa obrazovanja, budućih policajaca, o rodnoj ravnopravnosti, posebice pravima žena i LGBT populacije, te pravima nacionalnih manjina, tražitelja azila i migranata. Rezultati istraživanja o ovim važnim i gorućim društvenim pitanjima iskoristit će se za prilagodbu edukacije u području rodne ravnopravnosti te ravnopravnosti nacionalnih manjina, migranata, tražitelja azila i LGBT osoba. Istraživanje je provedeno na uzorku (N=524) polaznika Programa obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka u školskoj godini 2019./2020. te je korišten anketni upitnik koji obuhvaća sljedeća područja: rodna ravnopravnost; nasilje nad ženama; homoseksualnost i LGBT populacija; nacionalne manjine; migranti i tražitelji azila; djetinjstvo i odrastanje. Istraživanjem su utvrđeni stavovi polaznika o spomenutim pitanjima te ukupne razlike među ispitanicima po pojedinim područjima. Rezultati su pokazali kako postoje razlike u stavovima ispitanika u odnosu na pet istraživanih područja te da su ispitanici pokazali najveću osjetljivost spram nasilja nad ženama, a najmanju osjetljivost spram migranata i tražitelja azila, kao i LGBT populacije.

Ključne riječi: policijsko obrazovanje, rodna ravnopravnost, manjinska prava, prava LGBT populacije, stavovi policijskih službenika.

1. UVOD

Policijsko obrazovanje u Republici Hrvatskoj svoje začetke ima u 60-im i 70-im godinama prošlog stoljeća te je od tada do danas prošlo kroz niz reformskih i organizacijskih promjena s ciljem praćenja društvenih zahtjeva i promjena, promjena u nacionalnom obrazovnom sustavu kao i promjena unutar policijske organizacije. Sve policijsko obrazovanje provodi se u sklopu Policijske akademije te se u skladu sa Zakonom o policiji iz 2011. godine temelji na načelu cjeloživotnog obrazovanja. Iako se navedeni temeljni policijski propis u nekoliko navrata dopunjavao i mijenjao, ovo osnovno polazište ostalo je nepromijenjeno i dobiva sve veći značaj (Bratković, 2019). Velike promjene vezane uz policijsko obrazovanje događale su se u području temeljnog policijskog obrazovanja te se u nekoliko navrata mijenjao koncept ove vrste obrazovanja, odnosno provodilo se u okviru četverogodišnje srednje škole, dvogodišnje srednje škole, programa obrazovanja odraslih za zanimanje policajac tzv. prekvalifikacije te temeljnog policijskog tečaja. Danas, a u skladu sa Zakonom o policiji, temeljnim obrazovanjem za zanimanje policajac smatra se redovito srednjoškolsko obrazovanje kroz 3. i 4. razred Policijske škole, srednjoškolsko obrazovanje odraslih za zanimanje policajac te temeljni policijski tečaj (Zakon o policiji NN 34/11.; 130/12.; 89/14.; 151/14.; 33/15.; 121/16.; 66/19.). Od 2013. godine obrazovanje se provodi po modelu tzv. prekvalifikacije. U sklopu spomenutog obrazovnog programa budući policijski službenici prolaze edukaciju vezanu za poštovanje ljudskih prava i građanskih sloboda zajamčenih Ustavom RH te nacionalnim i međunarodnim pravom u sklopu nekoliko različitih školskih predmeta: Policijske ovlasti i njihova primjena; Osnove prekršajnog i kaznenog prava; Prekršajno pravo; Kazneno pravo i Ustav Republike Hrvatske, Pravo Europske unije i ljudska prava.

Pitanje ljudskih prava u sklopu odgojno-obrazovnog sustava dobiva krajem prošlog stoljeća izniman značaj, a posebice nakon što su Ujedinjeni narodi razdoblje od 1995. do 2004. godine proglasili desetljećem obrazovanja za ljudska prava. Smatra se da su, dugoročno gledano, odgoj i obrazovanje za ljudska prava i građanski odgoj najmoćnije sredstvo za uspostavu punog poštovanja ljudskih prava i razvoja istinske demokracije u svijetu. Svjesna naročitog značaja odgoja i obrazovanja za ljudska prava, Vlada Republike Hrvatske 6. je lipnja 1996. godine donijela Odluku o osnivanju Nacionalnog odbora za obrazovanje o ljudskim pravima čija je zadaća izrada Programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava te praćenje njegove primjene i provedbe (Vlada RH, 1999). Od tada do danas pitanje obrazovanja vezanog za ljudska prava provodi se u predškolskim, osnovnoškolskim i srednjoškolskim institucijama, a Policijska škola nije iznimka.

Istraživanje provedeno na polaznicima Programa obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka provedeno je na budućim policijskim službenicima, onima koji će najčešće i u najvećoj mjeri biti u doticaju i kontaktu s građanima. Upravo zbog te učestalosti kontakata, ali i činjenice da su policijski službenici na usluzi svim građanima, da su zaštitnici svih građana bez obzira na spol, dob, nacionalnost, vjeru, spolnu orijentaciju

ili bilo koju drugu distinkciju – njihova su mišljenja, uvjerenja i stavovi vezani za ljudska prava, a time i manjinska prava i rodnu ravnopravnost, od iznimne važnosti. Bez obzira na različite izazove s kojima se susreću i stavove policijskih službenika, primjena zakona treba biti nepristrana i poštena (Kutnjak Ivković, Borovec, 2018), jednako kao i poštovanje ljudskih prava. Ovim istraživanjem željelo se utvrditi postoje li pojedina područja u okviru ljudskih prava koja zahtijevaju dodatnu pozornost i usmjerenu edukaciju, a kako bi u konačnici policijski službenici bili osviješteni i osjetljivi na prava svih građana bez obzira na njihovu različitost.

U Republici Hrvatskoj do sada nije provedeno istraživanje o stavovima budućih policijskih službenika, ali i policijskih službenika općenito, o rodnim i manjinskim pravima uključujući prava više manjinskih/ranjivih skupina. U okviru hrvatske policije provedena su istraživanja o rodnoj ravnopravnosti (SEPCA, 2010; Balgač, 2017; Delač Fabris, Borovec, 2019) i stavovima studenata kriminalistike o pravima LGBT populacije (Mišić, 2016), no nikada nisu propitivani i istraživani stavovi budućih policijskih službenika o rodnoj ravnopravnosti, nasilju nad ženama i pravima LGBT populacije, te pravima nacionalnih manjina, migranata i tražitelja azila u sklopu jedinstvenog istraživanja. Istraživanja o različitim oblicima diskriminacije i netolerancije u Republici Hrvatskoj provedena su uglavnom na reprezentativnim uzorcima građana Republike Hrvatske (Bijelić, 2011; Centar za mirovne studije, 2013; Pučki pravobranitelj, Centar za mirovne studije, 2017; Ajduković, Čorkalo Birušić, Gregurović, Matić Bojić, Župarić-Ilić, 2019). Pregledom dostupnih istraživanja može se konstatirati kako su istraživanja provedena uglavnom na način da propituju stavove vezane za prava jedne ranjive ili manjinske skupine.

U sklopu pregleda međunarodne literature također je uočeno kako većina istraživanja u sklopu policijskih organizacija propituje stavove policijskih službenika o jednoj manjinskoj/ranjivoj skupini poput migranata i tražitelja azila (Nikomani, 2016), LGBT populacije (Couto, 2014; Lučić-Čatić, Bajraktarović Pajević, Kavazović, 2019), ili pak rodnoj ravnopravnosti (Davis, 2005; Van Ewijk, 2011; Montgomery, 2012), dok dio istraživanja propituje utjecaj socio-demografskih karakteristika na postupanje policijskih službenika spram manjinskih zajednica (Miles-Johnson, 2019).

2. CILJ ISTRAŽIVANJA, HIPOTEZA I METODA RADA

2.1. Cilj istraživanja

Istraživanje o procjeni odnosa prema rodnim i manjinskim pitanjima provedeno je s ciljem utvrđivanja mišljenja i stavova te vlastitog iskustva polaznika Programa obrazovanja odraslih za zanimanje policajac u školskoj godini 2019./2020. o rodnoj ravnopravnosti, nasilju nad ženama i pravima LGBT populacije, te pravima nacionalnih manjina, migranata i tražitelja azila. Nadalje, cilj je utvrditi u kojem od ispitivanih područja stavovi ispitanika odstupaju od prihvaćenih normi za policijsku službu u kontekstu zaštite ranjivih skupina stanovništva. Također, istraživanjem se želi utvrditi postoje li stavovi koje je potrebno

mijenjati jer predstavljaju ozbiljnu zapreku za obavljanje policijske službe utemeljene na načelima jednakosti i poštovanja ljudskih prava.

Dobiveni rezultati koristit će se za usmjeravanje i unaprjeđenje policijskog obrazovanja o navedenim istraživanim područjima. Za potrebe ovoga rada cilj je utvrditi ukupne razlike ispitanika po istraživanim područjima.

2.2. Hipoteza

U skladu s navedenim ciljem postavljena je sljedeća hipoteza:

H0: ne postoje razlike u stavovima ispitanika prema pitanjima rodne ravnopravnosti, homoseksualnosti i LGBT populaciji, nacionalnom ekskluzivizmu i socijalnoj distanci, te migrantima i tražiteljima azila.

2.3. Metoda rada

Istraživanje o procjeni odnosa prema rodnim i manjinskim pitanjima provedeno je u studenome 2019. godine metodom ankete na uzorku od 524 ispitanika – polaznika Programa obrazovanja odraslih za zanimanje policajac u školskoj godini 2019./2020. i to na Policijskoj akademiji. Dakle, uzorak obuhvaća 70 % ukupne populacije polaznika Programa, što potvrđuje njegovu reprezentativnost. Ispitivanje su proveli voditelji odgojnih skupina koji su prethodno bili upoznati s postupkom anketiranja, dok su ispitanici upoznati s činjenicom kako je anketiranje dragovoljno i anonimno te kako će se rabiti samo zbirni podaci dobiveni ovim istraživanjem. Istraživanje je dobilo pozitivno mišljenje Etičkog povjerenstva Visoke policijske škole.

2.4. Anketni upitnik

U istraživanju je korištena anketa, jedna od najčešće korištenih metoda prikupljanja podataka u ispitivanju stavova i mišljenja različitih javnosti i skupina od interesa. Za izradu anketnog upitnika rabljena su pitanja iz ranije provedenih istraživanja u Republici Hrvatskoj, a koja se odnose na područje rodne ravnopravnosti, nasilja nad ženama te prava nacionalnih manjina, LGBT populacije te migranata i tražitelja azila. Tako su uporabljena određena pitanja iz sljedeća četiri objavljena i javno dostupna istraživanja:

«Muškarci i rodna ravnopravnost u Hrvatskoj – Rezultati istraživanja IMAGES» (Bijelić, 2011) za područje rodne ravnopravnosti, nasilja nad ženama i prava LGBT populacije;

«Stavovi mladih prema imigrantima na primjeru učenika i učenica završnih razreda srednjih škola u Zadru» (Sabalić, 2017) za područje prava migranata i tražitelja azila, prava nacionalnih manjina, rodne ravnopravnosti i prava LGBT populacije;

«Istraživanje o stavovima i razini svijesti o diskriminaciji i pojavnim oblicima diskriminacije 2016.» (Pučki pravobranitelj, Centar za mirovne studije, 2017) za područje, prava

nacionalnih manjina, prava migranata i tražitelja azila, rodne ravnopravnosti i prava LGBT populacije;

«Istraživački izvještaj – zastupljenost i indikatori diskriminacijskih i ksenofobičnih stavova u Republici Hrvatskoj» (Centar za mirovne studije, 2013) za područje prava nacionalnih manjina.

Naveden upitnici odabrani su zbog svoje potvrđene pouzdanosti kao instrumenata koji mjere željeno područje, ali i želje da se rezultati ovog istraživanja, stavovi budućih policijskih službenika, u kasnijim radovima mogu usporediti sa stavovima građana Republike Hrvatske i pritom utvrditi postoje li kakve razlike.

Osim pitanja vezanih za procjenu odnosa prema rodnim i manjinskim skupinama rabljena su i pitanja kojima se određuju socio-demografske karakteristike ispitanika te pitanja koja daju informacije o njihovu djetinjstvu i odrastanju, kao svojevrsna pozadinska informacija o ispitanicima. U konačnici, upitnik je sadržavao 66 pitanja zatvorenog tipa, a ponuđeni odgovori nalazili su se na skali Likertova tipa.

2.5. Opis uzorka

Kao što je već spomenuto, ukupan uzorak činilo je 524 ispitanika od kojih je 315 (60,1 %) muškaraca i 209 (39,9 %) žena u rasponu od 17 do 23 godine, odnosno prosječne starosti 21,32 godine života. U odnosu na mjesto iz kojeg dolaze rezultati su sljedeći: 20,6 % (108 ispitanika) dolazi iz mjesta do 1000 stanovnika, njih 46,0 % (241) iz mjesta od 1001 do 10.000 stanovnika te 33,4 % ispitanika iz mjesta većeg od 10.001 stanovnika. 25,6 % ispitanika dolazi iz središnje Hrvatske, 5,2 % iz sjeverozapadne Hrvatske, 33,2 % iz istočne Hrvatske, 8,6 % iz sjevernog Jadrana i Like te 27,5 % iz srednjeg i južnog Jadrana.

U odnosu na prethodno obrazovanje ispitanika velika većina, nešto više od 80,0 %, ima završenu četverogodišnju školu i to 69,3 % četverogodišnju strukovnu srednju školu, 12,6 % gimnaziju te 0,8 % umjetničku školu. 9,4 % ispitanika ima završenu trogodišnju strukovnu školu. Višu školu ima završeno 2,7 % ispitanika, a fakultetsku diplomu posjeduje 5,3 % ispitanika. Od ukupnog uzorka 339 ispitanika, odnosno njih 64,7 % ima položenu državnu maturu.

Od ispitanika je zatraženo da se izjasne i o svom bračnom statusu te je njih 3,2 % odgovorilo kako je u braku, 55,0 % njih su samci te je 41,8 % u vezi. Naposljetku, ispitanici su odgovorili i na pitanja vezana za obrazovanje svojih roditelja. Najveći postotak roditelja ispitanika ima završenu srednju školu (majka 75,2 % i otac 76,7 %), dok najmanji postotak roditelja ima obrazovanje na razini magisterija ili doktorata (majka 1,3 % i otac 2,3 %).

Tablica 1. Uzorak istraživanja

		N	%
Spol	muški	315	60,1%
	ženski	209	39,9%
Obrazovanje	trogodišnja strukovna škola	49	9,4%
	četverogodišnja strukovna škola	363	69,3%
	gimnazija	66	12,6%
	umjetnička škola	4	0,8%
	viša škola	14	2,7%
	fakultet	28	5,3%
Državna matura	da	339	64,7%
	ne	185	35,3%
Veličina naselja	do 1000 stanovnika	108	20,6%
	od 1001 do 10.000 stanovnika	241	46,0%
	više od 10.001 stanovnika	175	33,4%
Regija	središnja Hrvatska	134	25,6%
	sjeverozapadna Hrvatska	27	5,2%
	istočna Hrvatska	174	33,2%
	sjeverni Jadran i Lika	45	8,6%
	srednji i Južni Jadran	144	27,5%
Bračni status	u braku	17	3,2%
	samac	288	55,0%
	u vezi	219	41,8%
Obrazovanje majke	osnovna škola ili niže	64	12,2%
	srednja škola	394	75,2%
	viša ili visoka škola	59	11,3%
	magisterij ili doktorat	7	1,3%
Obrazovanje oca	osnovna škola ili niže	40	7,6%
	srednja škola	402	76,7%
	viša ili visoka škola	70	13,4%
	magisterij ili doktorat	12	2,3%

2.6. Metoda obrade podataka

Nakon dovršetka anketiranja provedena je obrada podataka u statističkom programu SPSS i to deskriptivna i faktorska analiza. Za potrebe ovoga rada deskriptivnom analizom bit će prikazane frekvencije odgovora po pojedinim pitanjima, te dobivene srednje vrijednosti i njihove standardne devijacije, a faktorska analiza provedena je s ciljem smanjenja i sažimanja količine podataka na manji broj interpretabilnih faktora za potrebe daljnjih analiza te međusobnog uspoređivanja rezultata po pojedinim faktorima.

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

3.1. Rezultati deskriptivne analize

Za potrebe ovog rada, kao što je ranije navedeno, bit će prikazane frekvencije odgovora po pojedinim pitanjima grupiranim prema faktorima potvrđenim konfirmatornom faktorskom analizom te srednje vrijednosti i standardna devijacija za svaku varijablu radi lakše usporedbe dobivenih rezultata. Konfirmatornom faktorskom analizom ekstrahirano je ukupno 13 faktora koje je moguće interpretirati i imenovati:

1. **faktor Djetinjstvo i odrastanje:** faktor okuplja pet varijabli koji se odnose na djetinjstvo i odrastanje ispitanika, odnosno ulogu oca u obavljanju kućanskih poslova i brigu o djeci: «U razdoblju Vašeg odrastanja je li Vaš otac ili drugi muškarac u Vašoj kući čistio kuću?»; «U razdoblju Vašeg odrastanja je li otac ili drugi muškarac u kući prao odjeću?»; «U razdoblju Vašeg odrastanja je li Vaš otac ili drugi muškarac u kući čistio kupaonicu/WC?»; «U razdoblju Vašeg odrastanja je li Vaš otac ili drugi muškarac u kući pripremao hranu?»; i «U razdoblju Vašeg odrastanja je li Vaš otac ili drugi muškarac u kući brinuo za Vas ili Vašu braću/sestre?».
2. **faktor Uloga majke:** u drugom faktoru tri su varijable koje se odnose na ulogu majke u donošenju sljedećih odluka: «Odluke o školovanju, Vašim aktivnostima i aktivnostima Vaše braće/sestara donosila je majka»; «Odluke o kupnji hrane i odjeće donosila je majka»; i «Odluke o većim investicijama (auto, kuća, aparati) donosila je majka».
3. **faktor Uloga oca:** kao i u prethodnom faktoru okupljene su tri varijable: «Odluke o školovanju, Vašim aktivnostima i aktivnostima Vaše braće/sestara donosio je otac»; «Odluke o kupnji hrane i odjeće donosio je otac»; i «Odluke o većim investicijama (auto, kuća, aparati) donosio je otac».
4. **faktor Uloga oca i majke:** u četvrtom faktoru nalaze se tri varijable koje se odnose na jednaku ulogu majke i oca u procesu donošenja odluka: «Odluke o školovanju, Vašim aktivnostima i aktivnostima Vaše braće/sestara donosili su podjednako majka i otac»; «Odluke o kupnji hrane i odjeće donosili su podjednako majka i otac»; i «Odluke o većim investicijama (auto, kuća, aparati) donosili su podjednako majka i otac».
5. **faktor Uloga drugih članova obitelji:** peti faktor grupira tri varijable koje se odnose na donošenje odluka u kućanstvu ispitanika od strane drugih članova obitelji, a ne

oca i majke. One su: «Odluke o školovanju, Vašim aktivnostima i aktivnostima Vaše braće/sestara donosili su ostali članovi obitelji»; «Odluke o kupnji hrane i odjeće donosili su ostali članovi obitelji» i «Odluke o većim investicijama (auto, kuća, aparati) donosili su ostali članovi obitelji».

- 6. faktor Donošnje odluka izvan obitelji:** ispitanike se također pitalo jesu li se u njihovu slučaju odluke donosile izvan obiteljskog kruga te ovaj faktor također sadrži 3 varijable za koje je ponuđen odgovor «ne odnosi se na mene» isključujući odgovore «otac», «majka», «podjednako otac i majka» i «ostali članovi obitelji»: «Odluke o školovanju, aktivnostima Vas i Vaše braće/sestara..»; «Odluke o kupnji hrane i odjeće..» i «Odluke o većim investicijama (auto, kuća, aparati...)».
- 7. faktor Stavovi o rodnoj ravnopravnosti:** sedmi faktor sadrži 12 varijabli i to: «Najvažnija je uloga žene da se brine o kući i da kuha za svoju obitelj»; «Mijenjanje pelena, kupanje djece i hranjenje djece dužnost su majke»; «Muškarac bi trebao imati posljednju riječ o odlukama kod kuće»; «Većina poslova u domaćinstvu po svojoj prirodi više odgovara ženama»; «Dobro je da u braku postoji jednakost između muža i žene, ali bolje je da muž ima posljednju riječ»; «Muškarcima su bliskije javne, a ženama privatne aktivnosti»; «Ako je u braku zaposlen samo jedan supružnik, prirodnije je da to bude muškarac»; «Odgoj je djece prije majčina nego očeva dužnost»; «Ravnopravnost između muškaraca i žena već je predaleko otišla»; «Ravnopravnost između muškaraca i žena već je najvećim dijelom postignuta»; «Nastojanja da se postigne ravnopravnost između muškaraca i žena ide u korist uglavnom dobrostojećim ljudima» i «Žene i muškarci nisu jednaki po prirodi, pa ne mogu ni imati jednaku društvenu ulogu».
- 8. faktor Stavovi o nasilju nad ženama:** faktor okuplja 10 varijabli kojima se žele ispitati stavovi ispitanika o nasilju nad ženama: «Postoje situacije u kojima žena zaslužuje biti istučena»; «Žena bi trebala tolerirati nasilje kako bi održala obitelj na okupu»; «Žena bi trebala biti ona koja se brine da ne zatrudni»; «Muškarac može udariti svoju ženu ako ona ne pristane na seks s njime»; «Kada je žena silovana, to obično znači da je učinila nešto neoprezno ili se dovela u takvu situaciju»; «U nekim slučajevima silovanja, žene su željele da se to dogodi»; «Ako se žena fizički ne opire to se ne može nazvati silovanjem»; «U svakom slučaju silovanja trebalo bi ispitati je li žrtva promiskuitetna ili ima lošu reputaciju»; «Zakon koji regulira nasilje nad ženama previše olakšava ženi da optuži muškarca za nasilje» i «Zakon koji regulira nasilje nad ženama ne štiti dovoljno žrtvu nasilja».
- 9. faktor Stavovi o homoseksualnosti / LGBT populaciji:** u devetom faktoru sadržano je devet varijabli koje se odnose na stavove ispitanika o homoseksualnosti i LGBT populaciji: «Neugodno mi je kada sam u društvu homoseksualnih muškaraca»; «Homoseksualnost je prirodna i normalna»; «LGBT osobama ne bi smjelo biti dozvoljeno da rade s djecom»; «LGBT osobama ne bi smjelo biti dozvoljeno da usvajaju djecu»; «Homoseksualnim parovima trebalo bi biti dozvoljeno da se vjenčaju jednako kao i heteroseksualni parovi»; «Bilo bi me sram da imam homoseksualnog sina ili kćer»; «Nikada ne bih imao prijatelja/icu koji je homoseksualac/lezbijka»; «Homoseksualci nisu bolji od kriminalaca i treba ih najstrože kažnjavati» i «Osjećao

bih se izrazito neugodno kada bih doznao da je netko od mojih kolega na poslu homoseksualac ili lezbijka».

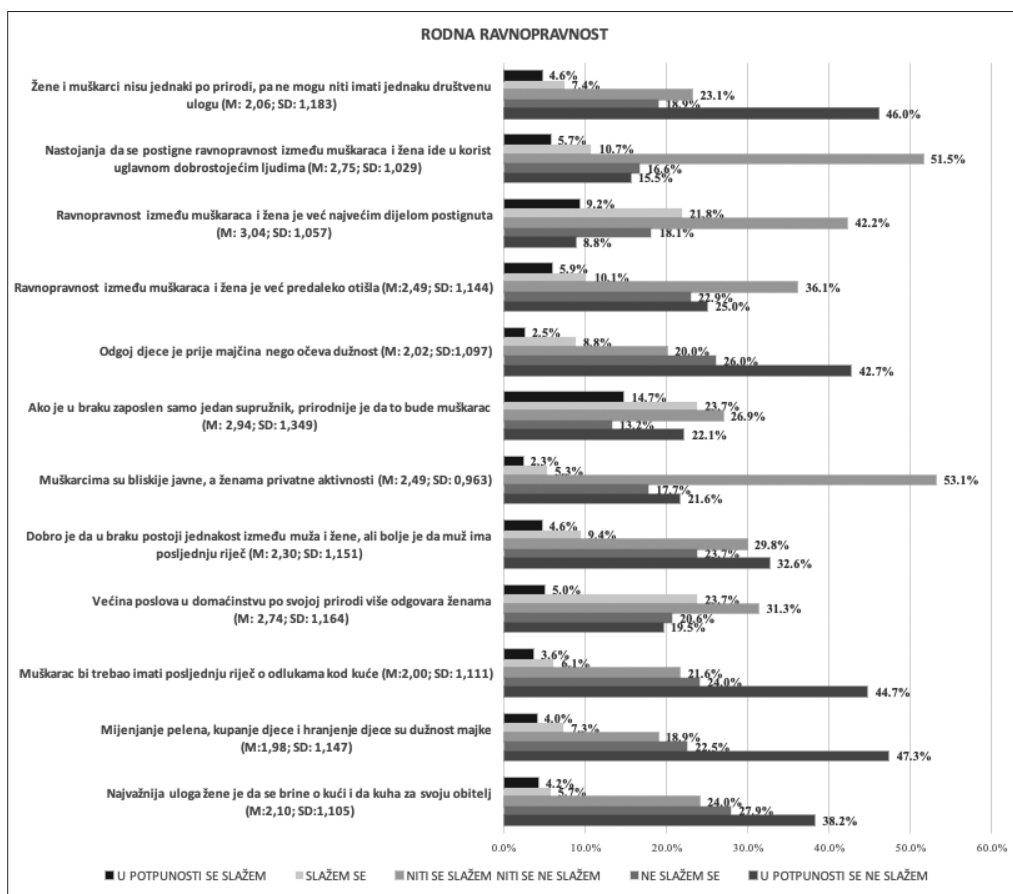
10. **faktor Nacionalni identitet:** deseti faktor obuhvaća tri varijable kojima se željela utvrditi snaga nacionalnog identiteta među ispitanicima: «Izuzetno mi je važna pripadnost mojoj naciji»; «Osjećaj nacionalne pripadnosti čini me cjelovitom osobom» i «Kada netko kritizira pripadnike moje nacije, osjećam se osobno kritiziran».
11. **faktor Senzibilitet prema nacionalnim manjinama:** faktor sadrži sljedeće 4 varijable kojima se željelo izmjeriti stupanj prisnosti s nacionalnim manjinama: «Želim posjećivati kulturne događaje na kojima mogu upoznati kulture nacionalnih manjina»; «Osjećam bliskost s pripadnicima nacionalnih manjina»; «Ponekad me nerviraju ljudi koji upozoravaju na prava nacionalnih manjina» i «Često me iritiraju pripadnici nacionalnih manjina u Hrvatskoj».
12. **faktor Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca:** pretposljednji faktor objedinjuje pet pitanja: »Čovjek se može osjećati sasvim sigurno samo kad živi gdje je većina pripadnika njegova naroda»; «Među nacijama se može ostvariti suradnja, ali ne i potpuno povjerenje»; «Bilo bi mi neprihvatljivo da moje dijete stupi u brak s osobom druge nacionalnosti»; «Da posjedujem stan ili kuću ne bi mi bilo drago iznajmiti je osobama druge nacionalnosti» i «Nacionalno mješoviti brakovi nestabilniji su od drugih».
13. **faktor Stavovi o migrantima i tražiteljima azila:** posljednji, trinaesti faktor odnosi se na sedam varijabli usmjerenih na stavove o migrantima i tražiteljima azila: «Migranti i tražitelji azila nasilne su osobe koje bi nas mogle fizički napasti»; «Tražitelji azila ne mogu nametnuti svoje običaje, kulturu i vjeru»; «Migranti i tražitelji azila predstavljaju sigurnosnu prijetnju za Hrvatsku zbog mogućih terorističkih napada»; «Tražitelji azila skloni su krađama i napadima na građane zemalja u kojima traže azil»; «Migranti i tražitelji azila ne predstavljaju zdravstvenu prijetnju zaraznom epidemijom»; «Ne bih imao/la ništa protiv da je u mojem mjestu prihvatilište za migrante /tražitelje azila» i «Kad bih bio/la u prilici, pomogao/la bih tražitelju azila».

Za potrebe ovog rada, a u skladu s postavljenim ciljem istraživanja, interpretirat će se rezultati dobiveni deskriptivnom analizom za varijable raspoređene u sljedećih pet faktora: «Stavovi o rodnoj ravnopravnosti»; «Stavovi o nasilju nad ženama»; «Stavovi o homoseksualnosti i LGBT populaciji»; «Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca» te «Stavovi o migrantima i tražiteljima azila». Ispitanici su svoje odgovore na pitanja izdvojena u ovih pet faktora davali na skali od 1 do 5: 1 – u potpunosti se ne slažem; 2 – ne slažem se; 3 – niti se slažem, niti se ne slažem; 4 – slažem se; 5 – u potpunosti se slažem.

3.1.1. Stavovi o rodnoj ravnopravnosti

Rodna ravnopravnost¹, ravnopravnost spolova i pitanje jednakih mogućnosti za žene u svim sferama života jedno je od ključnih načela pravne stečevine Europske unije, ali i jedno od temeljnih ljudskih prava u suvremenom društvu utemeljenom na društvenoj jednakosti (Balgač, 2017).

Dvanaest varijabli okupljenih u ovom faktoru odnose se na raspodjelu društvenih uloga između žena i muškaraca, podjelu kućanskih poslova i brigu o djeci, donošenju odluka te na stupanj postignute ravnopravnosti između žena i muškaraca. Ispitanici su u osam pitanja

Grafikon 1. Stavovi o rodnoj ravnopravnosti

¹ Koncept rodne ravnopravnosti polazi od toga da su sva ljudska bića slobodna razvijati osobne sposobnosti i činiti izbore bez ograničenja postavljenih zadanim rodnim ulogama, isto tako da se različita ponašanja, težnje i potrebe žena i muškaraca uzmu u obzir, vrednuju i promiču jednako. Rodna ravnopravnost, odnosno jednakost između žene i muškarca pretpostavljaju jednakost ljudskih bića neovisno o njihovom spolu ili rodu, a na temelju pripadnosti ljudskoj zajednici (Kašić, Marijan, Pešut, 2005).

vezanih uz ravnopravnost muškaraca i žena iskazali velikom većinom neslaganje i time pokazali visok stupanj osjetljivosti na rodnu neravnopravnost. Najveći postotak neslaganja iskazali su sa sljedećim tvrdnjama: 69,8 % «Mijenjanje pelena, kupanje djece i hranjenje djece dužnost su majke (47,3 % u potpunosti se ne slažem i 22,5 % ne slažem se); 68,7 % «Muškarac bi trebao imati posljednju riječ o odlukama kod kuće» (44,7 % u potpunosti se ne slažem i 24,0 % ne slažem se) i 68,7 % «Odgoj je prije majčina nego očeva dužnost» (42,7 % u potpunosti se ne slažem i 26,0 % ne slažem se). Oko trećine ispitanika u dvije tvrdnje je iskazao slaganje: 38,4 % «Ako je u braku zaposlen jedan supružnik, prirodnije je da to bude muškarac» (14,7 % u potpunosti se slažem i 23,7 % slažem se) i 31,0 % «Ravnopravnost između muškarca i žene je već najvećim dijelom postignuta» (9,2 % u potpunosti se slažem i 21,8 % slažem se). Nadalje, u dvije tvrdnje iskazali su natpolovičnu neodlučnost i odgovorili niti se slažem, niti se ne slažem: 53,1 % «Muškarcima su bliskije javne, a ženama privatne aktivnosti» i 51,5 % «Nastojanja da se postigne ravnopravnost muškarca i žene ide u korist uglavnom dobrostojećim ljudima».

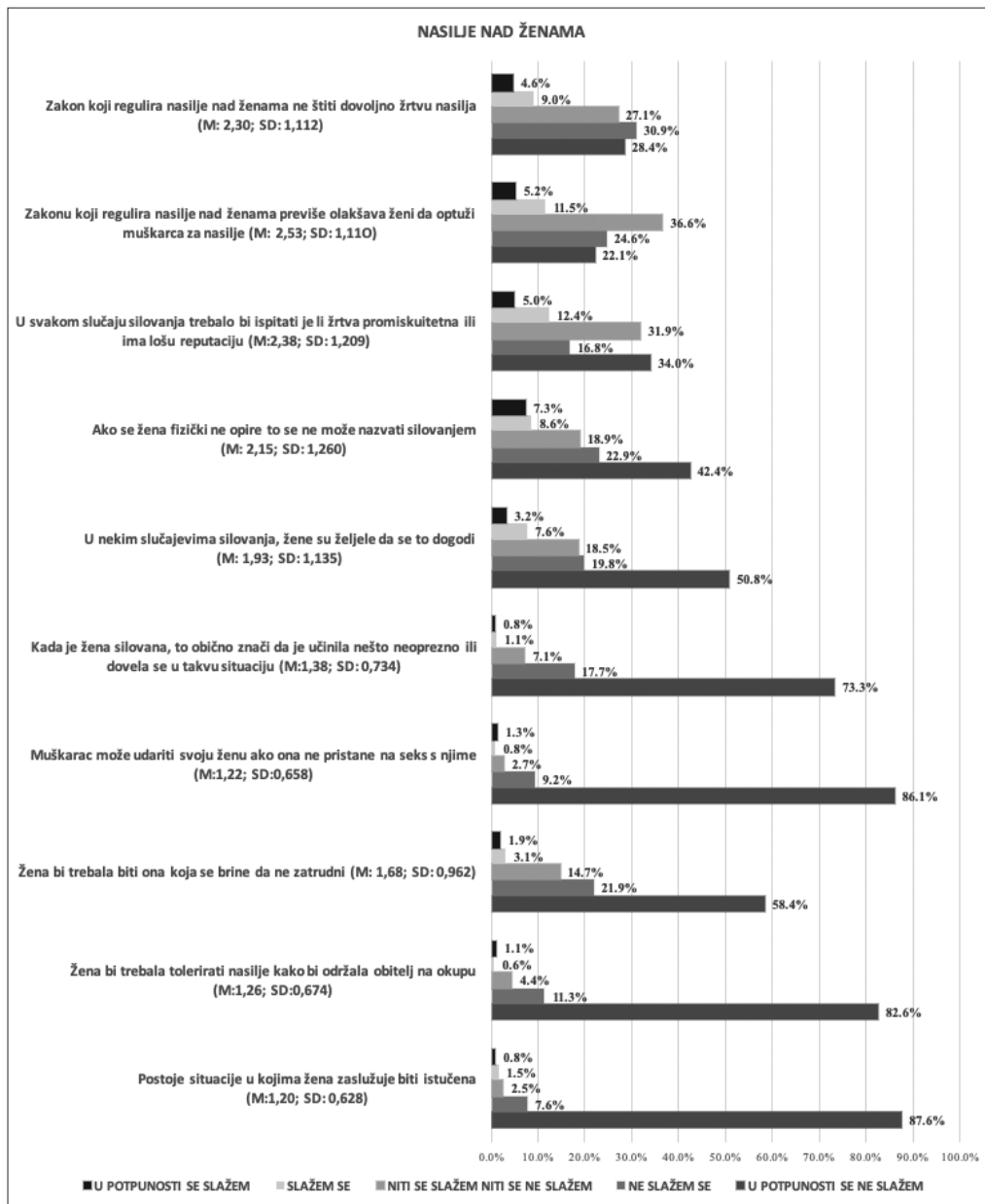
Iz prikazanih rezultata, a što zorno prikazuju srednje vrijednosti u grafikonu 1. može se zaključiti kako ispitanici smatraju kako raspodjela kućanskih poslova, odgoj djece ili donošenje odluka u braku/kućanstvu ne bi trebali imati predznak spola i time pokazali pozitivne stavove prema rodnoj ravnopravnosti.

3.1.2. Stavovi o nasilju nad ženama

Nasilje nad ženama smatra se kršenjem ljudskih prava i oblikom diskriminacije žena i označava sva djela rodno utemeljenog nasilja koja imaju za posljedicu ili će vjerojatno imati za posljedicu tjelesnu, seksualnu, psihičku ili ekonomsku štetu ili patnju žena, uključujući prijetnje takvim djelima, prisilu ili namjerno oduzimanje slobode, bilo da se pojavljuju u javnom ili privatnom životu (Ured za ravnopravnost spolova Republike Hrvatske, 2014).

Područje definirano kao «Nasilje nad ženama» u ovom istraživanju okuplja 10 tvrdnje vezanih uz fizičko nasilje spram žena, silovanje, brigu o reproduktivnom zdravlju te zakonodavni okvir kojim se regulira i kažnjava nasilje nad ženama. Promatrajući odgovore koje su dali budući policijski službenici može se reći kako su osviješteni o pitanjima vezanim uz nasilje nad ženama jer velika većina iskazuje neslaganje s ponuđenim tvrdnjama uz napomenu kako su tvrdnje formirane u negativnom kontekstu u odnosu na postavljena pitanja o nasilju nad ženama. Najveće neslaganje iskazano je sa sljedećim tvrdnjama: 95,3 % «Muškarac može udariti svoju ženu ako ona ne pristane na seks s njime» (86,1 % u potpunosti se ne slažem i 9,2 % ne slažem se); 95,2 % «Postoje situacije u kojima žena zaslužuje biti istučena» (87,6 % u potpunosti se ne slažem i 7,6 % ne slažem se) i 93,3 % «Žena bi trebala tolerirati nasilje kako bi održala obitelj na okupu» (82,3 % u potpunosti se ne slažem i 11,6 % ne slažem se). No, promatrajući kontekst i činjenicu kako je riječ o budućim policijskim službenicima iskazano slaganje, pa čak i u nižem postotku, sa sljedećim tvrdnjama je neprihvatljivo: «Ako se žena fizički ne opire to se ne može nazvati silovanjem» 15,9 % (7,6 % u potpunosti se slažem i 8,6 % slažem se); «U svakom slučaju silovanja trebalo bi se ispitati je li žrtva promiskuitetna ili ima lošu reputaciju» 15,4 % (5,0 %

u potpunosti se slažem i 12,4 % slažem se) i «U nekim slučajevima silovanja, žene su željele da se to dogodi» 10,8 % (3,2 % u potpunosti se slažem i 7,6 % slažem se). Može se primijetiti kako sve ove tvrdnje spadaju u kategoriju seksualnog nasilja nad ženama što znači da u edukaciju budućih policijskih službenika ovom pitanju treba posvetiti posebnu pažnju.

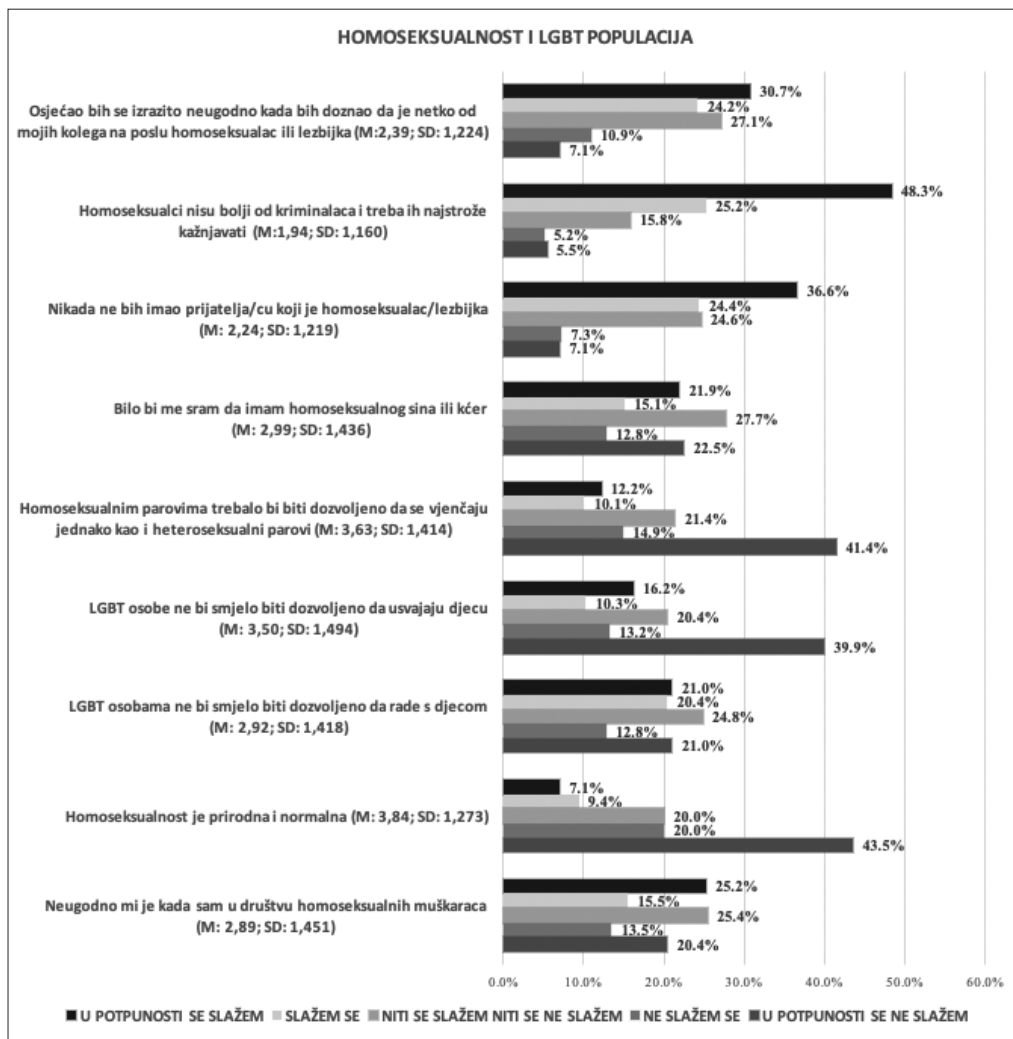
Grafikon 2. Stavovi o nasilju nad ženama

3.1.3. Stavovi o homoseksualnosti i LGBT populaciji

Prema Američkom psihijatrijskom udruženju (engl. *American Psychological Association*) homoseksualnost je jedna od tri moguće seksualne orijentacije ili ponašanja koja se kod većine ljudi razvije u ranom pubertetu bez ikakvog prethodnog seksualnog iskustva. Homoseksualnost se definira kao emocionalna, seksualna, fizička, romantična i druga privlačnost prema osobama istog spola. Žene homoseksualne orijentacije nazivaju se lezbijke, a kad govorimo o muškarcima govorimo o gej muškarcima. Do 1976. godine homoseksualnost je smatrana psihijatrijskim poremećajem, no tada je Američko psihijatrijsko udruženje uklanja s popisa mentalnih bolesti i danas se smatra samo jednom varijantom seksualnog ponašanja (Stapić, 2012).

Ispitanicima je za potrebe ovog istraživanja postavljeno devet pitanja vezanih za mogućnost ostvarivanja pojedinih prava homoseksualnih osoba te pitanja koja se odnose na LGBT osobe i njih same. Za razliku od prethodna dva područja istraživanja, sva pitanja u ovom segmentu nisu postavljena u negativnom kontekstu. Riječ je o dva pitanja «Homoseksualnost je prirodna i normalna» i «Homoseksualnim parovima trebalo bi biti dozvoljeno da se vjenčaju jednako kao i heteroseksualni parovi». O smjeru postavljenih pitanja (pozitivno – negativno) vodilo se brigu u obradi podataka tako da su prije analize sve tvrdnje postavljene u istome smjeru. Izraženo slaganje s ovim tvrdnjama na skali «Stavovi o homoseksualnosti i LGBT populaciji» pokazuju ispitanikovu netoleranciju prema homoseksualnosti i LGBT populacijama.

Promatrajući rezultate i srednje vrijednosti najnegativniji su stavovi ispitanika u odnosu na sljedeće tvrdnje: «Homoseksualci nisu bolji od kriminalaca i treba ih najstrože kažnjavati» ($M=1,94$; najveći postotak ispitanika slaže se s ovom tvrdnjom); «Homoseksualnost je prirodna i normalna» ($M=3,84$) i «Homoseksualnim parovima trebalo bi biti dozvoljeno da se vjenčaju jednako kao i heteroseksualni parovi» ($M=3,63$) – (najveći postotak ispitanika iskazuje neslaganje s ovim tvrdnjama).

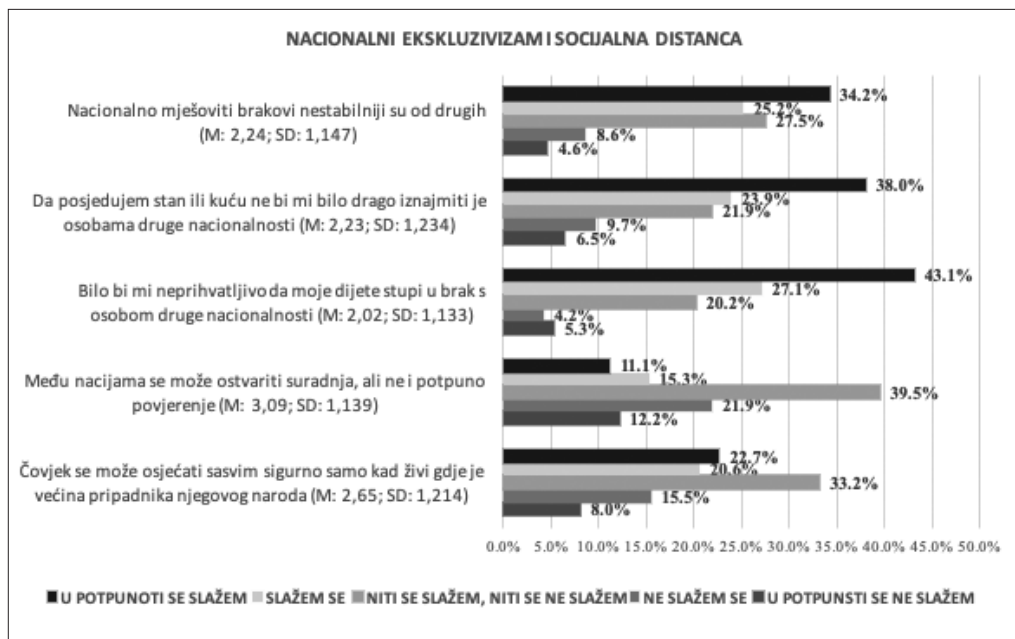
Grafikon 3. Stavovi o homoseksualnosti i LGBT populaciji

3.1.4. Stavovi o nacionalnom ekskluzivizmu i socijalnoj distanci

Socijalna ili društvena distanca jedna je od najistraživijih mjera stavova koji govore o predrasudama istraživane populacije koja percipira pripadnike druge grupe različitim prema društvenoj, rasnoj, etničkoj ili nacionalnoj osnovi (Čačić-Kumpes, Gregurović, Kumpes, 2012). Neki autori smatraju kako se o izraženoj socijalnoj distanci može govoriti ne samo kao predrasudama već i u smislu svojevrsnog obrambenog mehanizma koji u realnim odnosima pojedincima smanjuje osjećaj prijetnje od, njima, stranih pojedinaca i skupina (Sabalić, 2017).

Nacionalni se ekskluzivizam zasniva na ideji da nacije trebaju biti odvojene, odnosno da pripadnici različitih naroda ne mogu živjeti zajedno – što je samo jedna dimenzija mnogo šireg pojma nacionalizma (Sekulić, 2016).

Za potrebe ovog istraživanja socijalna distanca i nacionalni ekskluzivizam mjereni su i kroz stavove ispitanika o nacionalnim manjinama na ukupno pet postavljenih pitanja. U odnosu na postavljena pitanja najveće su slaganje ispitanici iskazali na varijablama: «Bilo bi mi neprihvatljivo da moje dijete stupi u brak s osobom druge nacionalnosti» 60,2 % (27,1 % slažem se i 43,1 % u potpunosti se slažem) te «Da posjedujem stan ili kuću ne bi mi bilo drago iznajmiti je osobama druge nacionalnosti» 51,9 % (23,9 % slažem se i 38,0 % u potpunosti se slažem). Najveće neslaganje, a time i najpozitivniji odgovori zabilježeni su na varijabli «Među nacijama se može ostvariti suradnja, ali ne i potpuno povjerenje» 34,1 % (21,9 % ne slažem se i 12,2 % u potpunosti se ne slažem). Na ovoj varijabli ispitanici su ujedno iskazali i najveću neodlučnost, odnosno najvećim postotkom (39,5 %) odgovorili su «niti se slažem, niti se ne slažem». Promatrajući rezultate i srednje vrijednosti može se zaključiti kako je veća tolerancija iskazana spram varijabli koje se odnose na općenite stavove, a manja je tolerancija iskazana u odnosu na ona pitanja koja se odnose osobno na ispitanike.

Grafikon 4. Stavovi o nacionalnom ekskluzivizmu i socijalnoj distanci

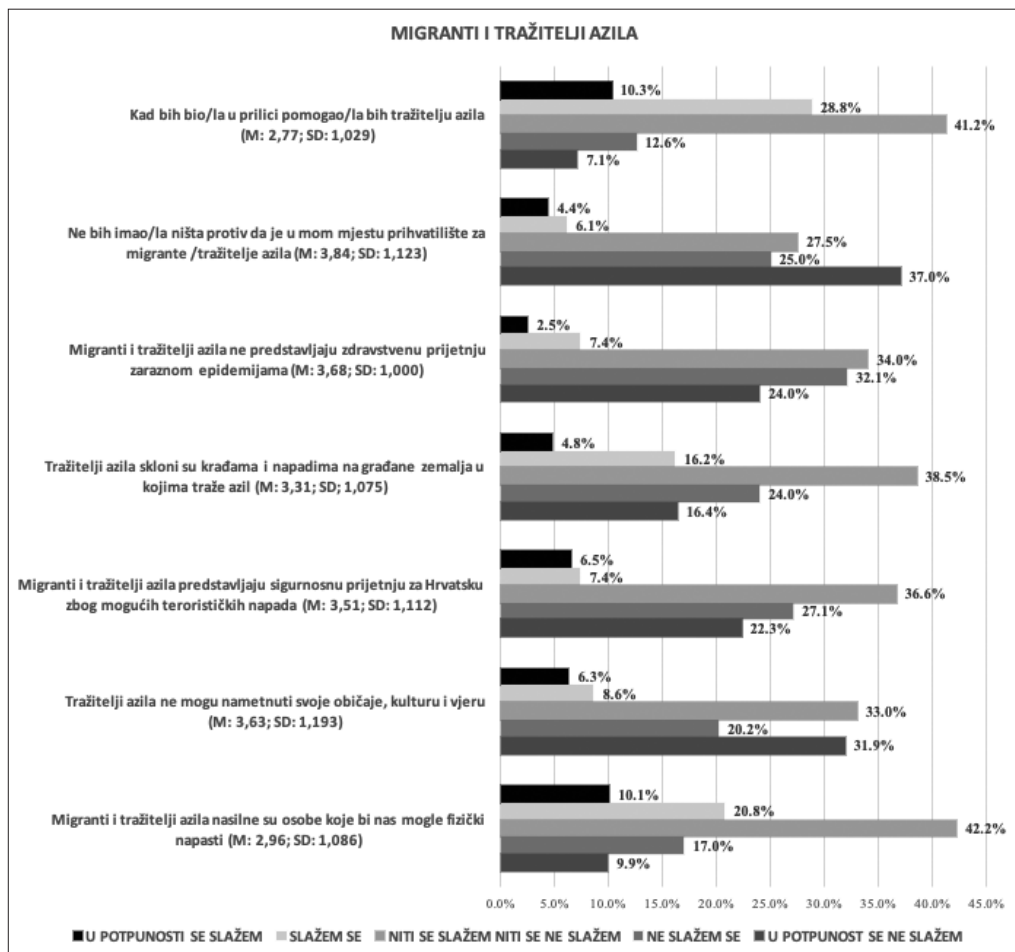
3.1.5. Stavovi o migrantima i tražiteljima azila

Prema Međunarodnoj organizaciji za migracije – IOM (engl. *International Organization for Migration*) migrant je svaka osoba koja se kreće ili je prešla međunarodnu granicu, ili napušta svoje uobičajeno mjesto stanovanja unutar svoje države, bez obzira: 1. na pravni status osobe, 2. na to je li kretanje dobrovoljno ili prisilno, 3. na uzroke pokreta, ili 4. na duljinu boravka (<https://www.iom.int/who-is-a-migrant>). Prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15., 127/17.) azil je status međunarodne zaštite koji se priznaje tražitelju međunarodne zaštite koji se nalazi izvan zemlje svojeg državljanstva ili uobičajenog boravišta, a osnovano strahuje od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja zbog čega ne može ili ne želi prihvatiti zaštitu te zemlje.

Uvažavajući kontekst velikog migracijskog vala iz 2015. i 2016. godine te neprestanog i kontinuiranog migracijskog pritiska na državnu granicu Republike Hrvatske, odnosno vanjsku granicu Europske unije, budućim je policijskim službenicima postavljeno sedam pitanja koja se odnose na njihove stavove o migrantima i tražiteljima azila.

Kao i u slučaju kod faktora «Stavovi o homoseksualnosti i LGBT populaciji», i u ovom faktoru četiri pitanja nisu postavljena u negativnom kontekstu: «Kad bih bio/bila u prilici pomogao bih tražitelju azila»; «Ne bih imao/imala ništa protiv da je u mojem mjestu prihvatilište za migrante/tražitelje azila»; «Migranti i tražitelji azila ne predstavljaju zdravstvenu prijetnju zaraznom epidemijom» i «Tražitelji azila ne mogu nametnuti svoje običaje, kulturu i vjeru». Promatrajući srednje vrijednosti varijabli u ovom faktoru najnegativniji stavovi iskazani su u varijablama: «Ne bih imao/imala ništa protiv da je u mojem mjestu prihvatilište za migrante/tražitelje azila» (M=3,84, odnosno njih 25,0 % odgovorilo je «ne slažem se», a 37,0 % «u potpunosti se ne slažem») i «Migranti i tražitelji azila ne predstavljaju zdravstvenu prijetnju zaraznom epidemijom» (M=3,68; njih 32,1 % odgovorilo je «ne slažem se», a 24,0 % «u potpunosti se ne slažem»).

Zanimljivo je kako su ispitanici na ovom faktoru te na faktoru vezano za stavove o homoseksualnosti i LGBT populaciji, najčešće iskazivali neodlučan stav, odnosno na postavljeno pitanje odgovarali su «niti se slažem, niti se ne slažem». Jednako tako, u ova dva spomenuta faktora, ispitanici su iskazali najveću netoleranciju.

Grafikon 5. Stavovi o migrantima i tražiteljima azila

3.2. Rezultati faktorske analize

Cilj ovog rada nije provjera faktorske valjanosti upitnika, međutim, zbog njegova opsega bilo je važno provesti sažimanje podataka u specifična područja (dimenzije). Zbog toga se rezultati faktorske analize neće detaljno prikazati, već će se ukratko opisati provedeni postupak i dobiveni rezultati. Ovim postupkom od velikog broja varijabli dobiven je manji broj faktora prikladnih za daljnju analizu.

S obzirom na to da se varijable iz upitnika već po svojem smislu i sadržaju mogu grupirati u određena područja, a preuzeta su iz ranije korištenih upitnika čija je latentna struktura jasno definirana, u ovom radu korištena je konfirmatorna faktorska analiza.

Provedenom konfirmatornom faktorskom analizom željelo se potvrditi jesu li prikupljeni podaci prikladni za faktorsku analizu te predstavljaju li ta pitanja doista isti istraživački

prostor kao i u prethodnim istraživanjima iz kojih su izuzeti. SPSS prepoznaje dva testa opravdanosti primjene faktorske analize i to Bartlettov test sferičnosti i Kaiser-Meyer-Olkinova mjera adekvatnosti uzorka (KMO mjera). Bartlettov test sferičnosti treba biti značajan ($p < 0,05$) kako bi primjena faktorske analize bila opravdana, dok KMO mjera poprima vrijednosti između 0 i 1 te se vrijednost 0,6 preporučuje i smatra najmanjim iznosom prihvatljivim za dobru faktorsku analizu (Tabachnick, Fidell, 2007).

Na svim izdvojenim faktorima Bartlettov test sferičnosti je značajan, odnosno $p < 0,05$ dok je KMO mjera veća od 0,6 čime je pokazana opravdanost provođenja faktorizacije. Kod svih analiza provjerena je i prikladnost matrice korelacije varijabli te je u njima utvrđen značajni udio korelacije veći od $r = 0,3$ što predstavlja potvrdu opravdanosti faktorske analize. Detaljniji podaci vidljivi su u tablici 2.

Tablica 2. Rezultati faktorske analize

Faktor	Standardna vrijednost	Kumulativna varijanca	Postotak zajedničke varijance	Kaiser-Meyer-Olkinova mjera	Bartlettov test
1. Djetinjstvo i odrastanje	3,087	61,745	61,75%	0,822	$P < 0,05$
2. Uloga majke	1,648	54,921	54,92%	0,636	$P < 0,05$
3. Uloga oca	1,385	46,156	46,15%	0,600	$P < 0,05$
4. Uloga oca i majke	1,752	58,409	58,40%	0,647	$P < 0,05$
5. Uloga ostalih članova obitelji	1,562	52,059	52,06%	0,600	$P < 0,05$
6. Donošenje odluka izvan obitelji	1,861	62,038	62,04%	0,640	$P < 0,05$
7. Stavovi o rodnoj ravnopravnosti	4,953	41,275	41,28%	0,911	$P < 0,05$
8. Stavovi o nasilju nad ženama	3,456	34,560	34,57%	0,847	$P < 0,05$
9. Stavovi o homoseksualnosti i LGBT populaciji	5,008	55,649	55,65%	0,916	$P < 0,05$
10. Nacionalni identitet	1,724	57,455	57,46%	0,609	$P < 0,05$
11. Senzibilitet prema nacionalnim manjinama	1,988	49,694	49,70%	0,678	$P < 0,05$
12. Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	2,271	45,411	45,41%	0,757	$P < 0,05$
13. Stavovi prema migrantima i tražiteljima azila	3,114	44,484	44,48%	0,832	$P < 0,05$

Osim što se željela potvrditi svrhovitost i opravdanost provođenja faktorske analize, a kao što je ranije spomenuto, njome se željelo utvrditi mjere li izdvojena pitanja isto istraživačko područje kao i u istraživanjima iz kojih su izuzeta. Nadalje, izračunata je pouzdanost tipa unutarnje konzistencije za svaki od trinaest izdvojenih faktora, kao i za cijeli upitnik. Rezultati prikazani u tablici 3 potvrđuju kako je riječ o pouzdanom i valjanom mjernom instrumentu, a mjera pouzdanosti na cijelom upitniku iznosi Cronbach $\alpha=0,93$.

Tablica 3. Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije

Faktor	Cronbach α
1. Djetinjstvo i odrastanje	0,84
2. Uloga majke	0,54
3. Uloga oca	0,34
4. Uloga oca i majke	0,64
5. Uloga ostalih članova obitelji	0,54
6. Donošenje odluka izvan obitelji	0,64
7. Stavovi o rodnoj ravnopravnosti	0,87
8. Stavovi o nasilju nad ženama	0,90
9. Stavovi o homoseksualnosti i LGBT populaciji	0,90
10. Nacionalni identitet	0,63
11. Senzibilitet prema nacionalnim manjinama	0,66
12. Socijalna distanca i nacionalni ekskluzivizam	0,70
13. Stavovi prema migrantima i tražiteljima azila	0,78
Cijeli upitnik	0,93

Za potrebe ovog rada i u skladu s postavljenom hipotezom u tablici 4, prikazani su usporedni rezultati za pet faktora: «Stavovi o rodnoj ravnopravnosti»; «Stavovi o nasilju nad ženama»; «Stavovi o homoseksualnosti i LGBT populaciji»; «Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca» te «Stavovi o migrantima i tražiteljima azila».

Tablica 4. Rezultati srednje vrijednosti na faktorima

Faktor	Mean	Std. Deviation
Stavovi o rodnoj ravnopravnosti	2,40	0,719
Stavovi o nasilju nad ženama	1,78	0,572
Stavovi o homoseksualnosti i LGBT populaciji	2,92	1,002
Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	2,44	0,787
Stavovi o migrantima i tražiteljima azila	3,38	0,715

Uvažavajući prikazane rezultate može se zaključiti kako hipoteza H0: «ne postoje razlike u stavovima ispitanika prema pitanjima rodne ravnopravnosti, homoseksualnosti i LGBT populaciji, nacionalnom ekskluzivizmu i socijalnoj distanci, te migrantima i tražiteljima azila» nije potvrđena, odnosno kako postoje razlike u stavovima ispitanika u odnosu na pet istraživanih područja. Naime, kao što je ranije konstatirano, pitanja su postavljena u negativnom kontekstu i ispitanici su odgovore davali na skali od 1 do 5: 1 – u potpunosti se ne slažem; 2 – ne slažem se; 3 – niti se slažem, niti se ne slažem; 4 – slažem se; 5 – u potpunosti se slažem. Njihovo neslaganje s određenim pitanjem ili tvrdnjom iskazuje njihovu osjetljivost na rodna ili manjinska pitanja. Prema srednjim vrijednostima ispitanici su pokazali najveću osjetljivost spram nasija nad ženama gdje srednja vrijednost faktora iznosi $M=1,78$. Najveće srednje vrijednosti $M=3,38$, i $M=2,92$, a time i najmanja osjetljivost ispitanika spram određene manjine i njihovih prava, iskazana je u faktorima «Stavovi prema migrantima i tražiteljima azila» i «Stavovi o homoseksualnosti i LGBT populaciji». Srednje vrijednosti preostalih dvaju faktora jesu 2,40 do 2,44 što ukazuje na pretežito neslaganje ispitanika s ponuđenim tvrdnjama, a time i njihovo uvažavanje i podržavanje rodne ravnopravnosti i prava nacionalnih manjina.

4. RASPRAVA

Iz rezultata je vidljivo kako budući policijski službenici ne iskazuju generalno veliku netoleranciju ili diskriminaciju manjina po bilo kojoj osnovi. No bez obzira na ovu opću ocjenu pojedini odgovori, kao i pojedina područja, zasigurno zahtijevaju dužnu pozornost i usmjerenu edukaciju o ljudskim pravima i različitostima u društvu jer je riječ o budućim policijskim službenicima, onima koji bi trebali biti dosljedni provoditelji zakona, lišeni diskriminatornih faktora i zaštitnici svih bez obzira na njihova obilježja. Pitanje koje se sada nameće, a proučavajući svjetska iskustva, jest kako tu edukaciju provesti i kojem se modelu prikloniti. Zimny (2015) jasno navodi kako različiti izvori predlažu različite vrste edukacije o ljudskim pravima i različitostima za policijske službenike te kako u literaturi postoji raskorak u stavu koji je model najučinkovitiji i najdjelotvorniji. Navodi tri modela obuke:

- obuka koja policijskim službenicima mora omogućiti svjetonazor da prepoznaju i priznaju različitosti među ljudima i jedinstvenost svake osobe;
- obuka kojom će policijski službenici postati bolji komunikatori u manjinskim zajednicama;
- obuka tijekom koje će policijski službenici osvijestiti svoju pristranost, predrasude i stereotipe. Najčešće se provodi na način da prvo osvijeste situacije u kojima su oni bili diskriminirani ili su osjetili tuđe predrasude zbog činjenice da su policajci, te se tada taj osjećaj veže uz predrasude koji oni sami imaju prema manjinama.

S druge pak strane određeni autori ukazuju na to kako postoje istraživački dokazi koji ukazuju kako «klasična», u učionici multikulturalna obuka ili podizanje svijesti o različitostima u društvu, općenito nemaju dugotrajni učinak na stavove policijskih

službenika vezano za ljudska i manjinska prava (Blakemore, Barlow, Padgett, 1995; Johnson, 2017). Blakemore i suradnici (1995) predlažu da svaka edukacija o ljudskim pravima i različitostima među društvenim skupinama treba stvarati atmosferu koja će pomoći policijskim službenicima da shvate važnost i dobrobit različitosti u društvu te im u konačnici pomoći u promjeni njihova ponašanja, a ne samo prilagodbi stavova. Takva obuka trebala bi uključivati i niz drugih situacija s kojima se susreću policijski službenici te bi im trebala pružiti vještine za rješavanje problema s kojima se susreću tijekom postupanja s različitim skupinama u društvu.

Miles-Johnson (2019) se slaže s teorijom o nedostatnosti i manjkavosti klasične, učioničke edukacije te naglašava kako nije potrebno samo prilagoditi i promijeniti stavove budućih policijskih službenika o ljudskim pravima i pravima manjina kroz obuku, već je potrebno prilagoditi i samu obuku. Naime, smatra kako ono što su budući policijski službenici naučili u učionici treba tijekom obuke biti primijenjeno i na terenu u stvarnim okolnostima.

Istraživanja također pokazuju kako je smanjenje stereotipa i diskriminirajućih stavova općenito moguće ukoliko ljudi, pripadnici različitih grupa, provedu vrijeme u zajedničkom rješavanju problema (Paluck, 2006). Za policijske službenike, odnosno one koji će to postati, a uvažavajući ovu teoriju, bilo bi poželjno kada bi tijekom svoje obuke imali kolege pripadnike različitih manjina (prema spolu, nacionalnosti, spolnoj orijentaciji i sl.), te s njima svakodnevno rješavali postavljene zadaće i zadatke. Kako bi se ostvarila ova vrsta obuke potrebno je prilikom privlačenja i novačenja budućih policijskih službenika poseban trud usmjeriti k privlačenju manjinskih predstavnika, što je postao i prioritet za mnoge svjetske policijske organizacije (Lee, Gibbs, 2015). Takva policijska organizacija koja demografski odgovara društvenoj zajednici u kojoj djeluje, potiče i povećava svjesnost policijskih službenika o pravima manjina te različitostima u društvu (Miles-Johnson, 2016).

5. ZAKLJUČAK

Ovo istraživanje pokazalo je kako budući policijski službenici ne iskazuju visok stupanj diskriminacije ili netolerancije prema pripadnicima manjina i ranjivim skupinama. Bez obzira na ovaj, općenito gledano, dobar rezultat, pozornost u edukaciji treba se usmjeriti na podizanje svijesti o ljudskim pravima jer je i najmanji postotak iskazane netolerancije i diskriminacije neprihvatljiv za policijski sustav, a posebice za cjelokupnu društvenu zajednicu koju bi policijski službenici trebali štiti i kojoj bi trebali služiti. Njihova posebna osviještenost spram nasilja nad ženama i rodnim pitanjima ohrabrujuća je, no i u tom segmentu postoji, iako malen, zabrinjavajući postotak ispitanika koji imaju neprihvatljive stavove o seksualnom nasilju spram žena. To područje zahtijeva dodatnu i usmjerenu edukaciju. Također, istraživanje je ukazalo na to kako najnegativnije stavove ispitanici imaju spram LGBT populacije te migranata i tražitelja azila, te su ciljane i pojačane edukacije u ovom području nužne. Podizanje svijesti o pravima ovih manjina od iznimne je važnosti; posebice o pravima migranata i azilanata, jer će većina budućih policijskih službenika, a uvažavajući trenutačne prioritete u policijskom poslu, postupati upravo prema migrantima.

Način na koji će se edukacija ciljano usmjeriti predmet je budućih odluka, a neki od prijedloga svakako mogu biti preuzeti iz ranije prikazanih svjetskih istraživanja i iskustava poput praktične nastave u okviru manjinskih zajednica, radom na projektima i rješavanjem problema najosjetljivijih ranjivih (manjinskih) skupina građana ili pak prilikom privlačenja i novačenja novih kandidata posebnu pažnju posvetiti manjinskim predstavnicima kako bi policijska organizacija postala što bliža «preslika» društva u kojem živimo. U ovom kontekstu rad može imati praktične implikacije na obrazovanje policijskih službenika u području zaštite ljudskih prava.

LITERATURA

1. Ajduković, D., Čorkalo Biruški, D., Gregurović, D., Matić Bojić, J., Župarić-Iljić, D. (2019). *Challenges of integration refugee into Croatian society: Attitudes of citizens and readiness of local communities*. Zagreb: Office for Human Rights and Rights of National Minorities.
2. Balgač, I. (2017). *Žene u policiji: Rodni aspekti policijske prakse u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova.
3. Bijelić, N. (2011). *Muškarci i rodna ravnopravnost u Hrvatskoj – Rezultati istraživanja IMAGES*. Zagreb: Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanja.
4. Blakemore, J.L., Barlow, D., Padgett, D.L. (1995). From the classroom to the community: introducing process in police diversity training. *Police Studies*, 18 (1): 71-90.
5. Bratković, S. (2019). Cjeloživotno obrazovanje policijskih službenika u Republici Hrvatskoj. *Policija i sigurnost* 3/19: 284-307.
6. Centar za mirovne studije (2013). *Istraživački izvještaj – zastupljenost i indikatori diskriminacije i ksenofobičnih stavova u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Centar za mirovne studije.
7. Couto, J.L. (2014). *Covered in Blue: Police Culture and LGBT Police Officers in the Province of Ontario*. Victoria, BC: Royal Roads University.
8. Čačić-Kumpes, J., Gregurović, S., Kumpes, J. (2012). Migracija, integracija i stavovi prema imigrantima u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju*, 42 (3): 305-336.
9. Davis, T.A. (2005). *Gender inequality in Law Enforcement and males attitudes and perceptions toward women working in Law Enforcement*. Arlington, TX: University of Texas at Arlington.
10. Delač Fabris, S., Borovec, K. (2019). Stavovi prema određenim karakteristikama žena u policiji. *Policija i sigurnost* 2/19:111-130.
11. Johnson, R.R. (2017). Improving Police-Minority Relations: The Out-of-Car Experience. *Research brief*. <https://www.dolanconsultinggroup.com/wp-content/uploads/2019/02/Improving-Police-Minority-Relations-The-Out-of-Car-Experience.pdf>
12. Kašić, B., Marijan, J., Pešut, J. (2005). *Vodič prema politici rodne jednakosti: izazovi i mogućnosti*. Zagreb: Centar za ženske studije.

13. Kutnjak Ivković, S., Borovec, K. (2018). Protecting human rights: a complex story of the democratization of the Croatian police. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 42 (1): 1-31.
14. Lee, J., Gibbs, J.C. (2015). Race and attitude towards police: The mediating effect of social distance. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 38: 314-332.
15. Lučić-Čatić, M., Bajraktarević Pajević, D., Kavazović, M. (2019). Zainteresiranost policijskih službenika za postupanje i educiranje o zločinima iz mržnje prema homoseksualnim muškarcima i ženama (Studija slučaja Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajeva), U: Cajner Mraović, I., Kondor-Langer, M. (Ur.), *Zbornik radova međunarodne znanstveno-stručne konferencije 6. Istraživački dani Visoke policijske škole u Zagrebu – Idemo li ukorak s novim sigurnosnim izazovima?*, Zagreb, 5. travnja 2019., Zagreb: MUP.
16. Miles-Johnson, T. (2016). Policing diversity: Examining police resistance to training reforms for transgender people in Australia. *Journal of Homosexuality*, 63: 103-136.
17. Miles-Johnson, T. (2019). Policing Divers People: How occupational Attitudes and Background Characteristics Shape Police Recruits Perceptions. *Sage Open*, July – September 2019: 1-13, doi: 10.1177/2158244019865362.
18. Mišić, M. (2016). *Stavovi studenata o homoseksualnim osobama (diplomski rad)*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
19. Montgomery, R. (2012). Gender Audits in Policing Organizations.
20. <https://www.publicsafety.gc.ca/lbrr/archives/cnmcs-plcng/cn32523-eng.pdf>
21. Nikomani, A. (2016). Police treatment of migrants in Greece and the challenge of training on human rights and multicultural policing.
22. <http://win.radar.communicationproject.eu/web/wp-content/uploads/2016/11/POLICE-TREATMENT-OF-MIGRANTS-Nikomani-2016.pdf>
23. Paluck, E.L. (2006). Diversity training and intergroup contact: a call for action research. *Journal of Social Issues*, 62 (3): 577-595.
24. Pučki pravobranitelj, Centar za mirovne studije (2017). Istraživanje o stavovima i razini svijesti o diskriminaciji i pojavnim oblicima diskriminacije 2016. Zagreb: Bestias.
25. Ured za ravnopravnost spolova Republike Hrvatske (2014). Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Zagreb: Biblioteka Ona.
26. Sabalić, J. (2017). *Stavovi mladih prema imigrantima na primjeru učenika i učenica završnih razreda srednjih škola u Zadru (diplomski rad)*. Zadar: Sveučilište u Zadru.
27. Sekulić, D. (2016). Identitet i vrijednosti. Sociološka studija o hrvatskom društvu. *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornog i sociokulturnog razvoja*, 54 (3): 343-347.

28. SEPCA (2010). *Uspostavljanje Mreže žena policijskih službenica u Jugoistočnoj Europi: Izvješće o rezultatima istraživanja*. Beograd: Publikum.
29. Stapić, T. (2012). *Stavovi prema homoseksualcima (završni rad)*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
30. Tabachnik, B.G, Fidell, L.S. (2007). *Using multivariate statistics (5th edn)*. Boston: Pearson Education.
31. Van Ewijk, A.R. (2011). Diversity within Police Forces in Europe: a Case for the Comprehensive View. *Journal of Cybersecurity*, 6/1: 76-92.
32. Vlada Republike Hrvatske (1999). *Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava*. Zagreb: Vlada RH.
33. Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15., 127/17.).
34. Zakon o policiji (NN 34/11., 130/2012., 89/14., 151/14., 33/15., 121/16., 66/19.).
35. Zimny, K. (2015). Racial Attitudes of police recruits at the United States Midwest police academy: a second examination. *International Journal of Criminal Justice Sciences*, 10 (1): 91-101.
36. <https://www.iom.int/who-is-a-migrant>, pristupljeno 27. prosinca 2019.

TARGETED APPROACH IN POLICE EDUCATION ON GENDER AND MINORITY ISSUES

Abstract

Police education in the Republic of Croatia has a long tradition dating back to the 1960s and 1970s. All police education, from basic and higher education to lifelong education, is conducted at the Police Academy, which is the only and unique institution responsible for this type of education. Since its establishment, the Police Academy has undergone a number of reforms and reorganizational changes, with the aim of achieving the highest educational standards and meeting the needs of the police system, as well as following social changes. In police education, particular attention is paid to recognizing the importance of the appropriate and lawful treatment of the most vulnerable groups of society and respect of human rights by police officers. In order to conduct the education of future police officers as precisely as possible, or to focus on the areas that are assessed as critical, a survey on the attitudes of participants of the Adult Education Program for the Police Officer Profession on the gender and minority issues was conducted. The aim of the study is to examine the views of Education Program participants, future police officers, on gender equality, in particular the rights of women and the LGBT population, and the rights of national minorities, asylum seekers and migrants. Research findings on these

important and burning social issues will be used to tailor the education on gender equality, equality of national minorities, migrants, asylum seekers and LGBT population. The study was conducted on the sample (N=524) of participants of the Adult Education Program for the Police Officer Profession in the class 2019/2020 and the used questionnaire covered following areas: gender equality; violence against women; homosexuality and LGBT population; national minorities; migrants and asylum seekers; childhood and growing up. The research identified the attitudes of the participants on the mentioned issues and the overall differences between the respondents in each area. The results showed that there are differences in the attitudes of the respondents in the five surveyed areas and that the respondents showed the highest sensitivity to violence against women, and the lowest sensitivity towards migrants and asylum seekers, as well as the LGBT population.

Keywords: police education, gender equality, minority rights, LGBT rights, attitudes of police officers.

